

La Caixa,

la gran encisera

El pes que ha adquirit la Caixa al llarg dels anys en sectors estratègics com l'energia (Repsol, Gas Natural) i les infraestructures (ACESA) han convertit l'entitat en objecte de desig polític.

El Principat té un model propi de caixes d'estalvi, en el marc d'un model de caixes de l'estat espanyol, que també és especial dintre d'Europa. No podem començar pitjor!

El sistema espanyol de caixes és quasi únic en el món. Pel que diuen, es podria comparar amb el de Noruega, però ningú ho fa seriosament, ja que el pes i el volum de les caixes noruegues no té res a veure amb el de les catalanes, valencianes, madrilenyes, andaluses, basques, etc. Aquí les caixes s'han mantingut amb el caràcter que tenien totes elles quan es van crear, amb una naturalesa específica d'entitats no mercantils, d'interès social. Fora d'aquí o s'han privatitzat –i per tant han perdut la seva identitat– o s'han desnaturalitzat després de passar sota el control públic. A l'estat espanyol es mantenen tal com es van constituir, però en fer-se grans i poderoses han quedat sotmeses a una

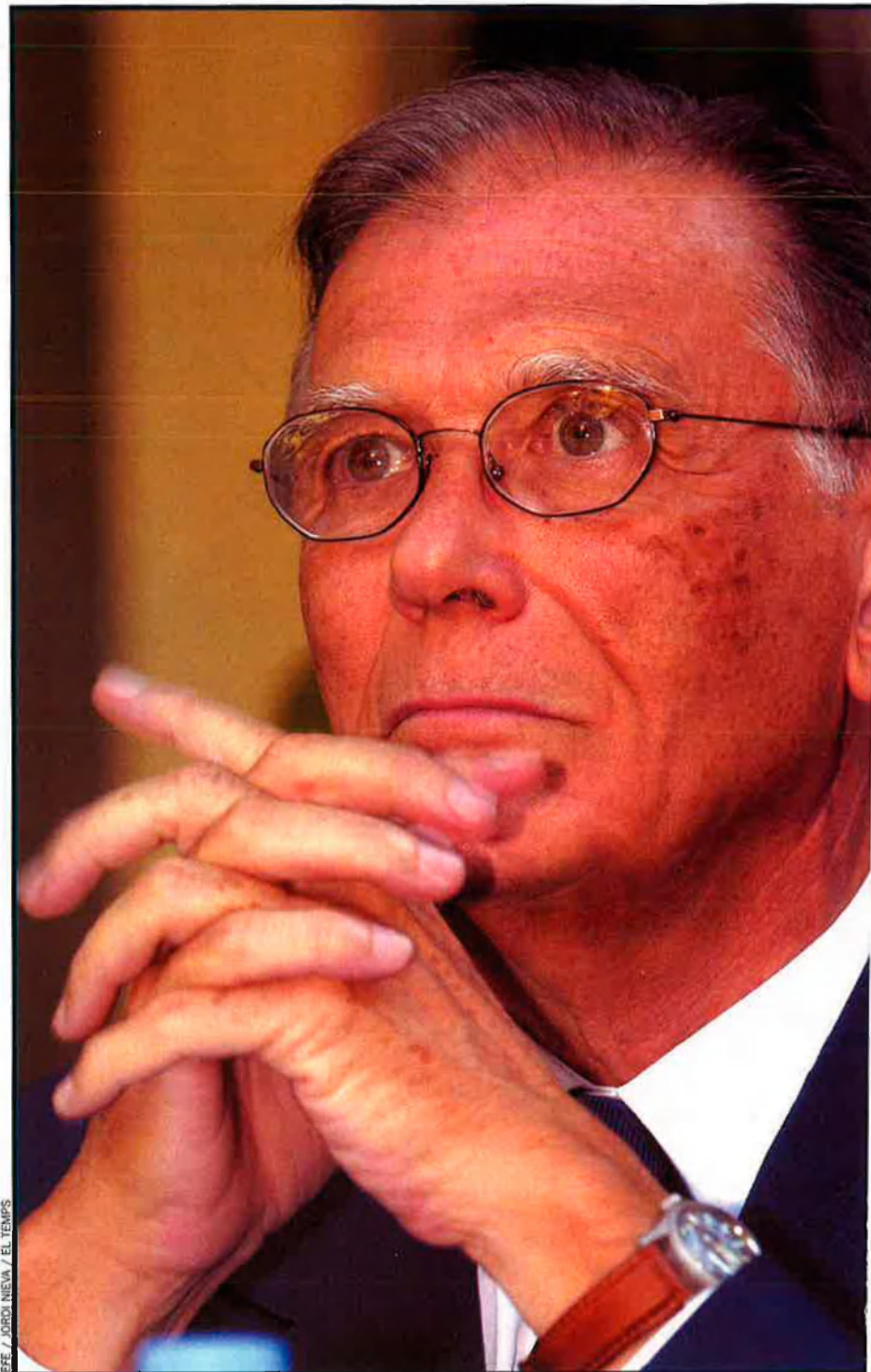

forta pressió, tant la que exerceixen el Govern central i alguns governs autonòmics, que volen intervenir en la seva gestió, com la que prové dels bancs, que voldrien eliminar una competència que consideren incorrecta.

Catalunya ofereix un model propi de caixes d'estalvi. Per començar en té deu, molt per sobre de les sis d'Andalusia i de Castella-Lleó, les tres del País Valencià i del País Basc i les dues de les Illes. En algunes d'aquestes comunitats, el poder públic impulsa un procés de concentració de les caixes que hi actuen, inexistent a Catalunya. Un altre caràcter propi de Catalunya és la seva despolitització, tot i que la Caixa de Catalunya, la de Girona i la de Tarragona tenen presència de les diputacions provincials que les van fundar. En tot cas, la Generalitat de Catalunya assumeix les competències que li atorga l'Estatut d'Autonomia sobre elles, però respecta la seva estratègia, la seva gestió i les seves inversions, sense entrar en els seus òrgans executius. Finalment, les caixes catalanes es distingeixen de les altres perquè dominen el mercat financer propi amb un pes superior al dels bancs, un fet que resulta excepcional a l'estat. Sempre s'ha relacionat aquest pes superior de les caixes amb la quasi desaparició dels bancs autòctons, conseqüència de raons polítiques i econòmiques barrejades, però mai explicada només per raons econòmiques.

Les caixes catalanes es regeixen per una llei del Parlament de Catalunya del 1985, consensuada entre els principals partits polítics, que la consideren adequada. Fa anys que no hi ha batusses polítiques al voltant d'aquestes institucions.

El pes de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. Tothom la coneix com la Caixa –un nom genèric–, però el seu nom complet és el de Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, com diu en Joaquim M. Puyal quan retransmet els partits del Barça. És la successora de la Caixa de Pensions per a la Velleja i d'Estalvis de Catalunya i Balears, creada i prestigiada sota la direcció de Francesc Moragas (1904-1935) i desprestigiada per Enrique Luno Peña, el seu director durant el franquisme (1941-1975). Des del 1976 està sota el coman-

EFE / JORDI NIEVA / EL TEMPS

dament de Josep Vilarasau, que l'ha convertida en una entitat financera de primer ordre i la primera de l'estat per recursos de creditors. El 1986, quan Caja Madrid va obrir la seva primera oficina a Barcelona, el seu president va declarar que confiava a superar aviat els recursos creditors de la caixa catalana, però el projecte s'espallà tres anys més tard (1989),

quan la Caixa de Pensions es fusionà amb la Caixa de Barcelona, que era la segona caixa catalana i la tercera de l'estat, que tenia alguns problemes. Amb la fusió van desaparèixer del seu nom les referències a Catalunya i a les Balears, substituïdes per la de Barcelona, que és política-ment més asèptica que les altres. Conveïnia fer-ho –segons els gestors– si es volia

un 32% el volum de creditors de Caja Madrid, la segona de l'estat per aquest concepte, i no dona la sensació que aquesta la pugui atrapar, a curt termini, si la madrilenya no realitza una fusió pel seu compte. La Caixa ha aconseguit el volum actual gràcies a l'obertura de nombroses sucursals fora de Catalunya en els darrers anys i a una intel·ligent política comercial. Actualment té 1.800 oficines a Catalunya i 2.600 fora, i els recursos captats dintre i fora del seu territori natural deuen estar més o menys al mateix nivell.

En uns anys de tipus d'interès alts —quan Carlos Solchaga era ministre d'Hisenda d'un govern socialista— la rendibilitat dels diners captats era alta pel sol fet de col·locar-los en el mercat interbancari, amb un mínim de despeses i de risc. Quan els tipus d'interès van començar a baixar, la Caixa es va veure obligada a buscar altres sortides, si volia mantenir el nivell de beneficis. La primera sortida va ser lògicament la concessió de crèdits, un capítol en el qual no havia excel·lit especialment fins aleshores. La segona serà la creació d'una important cartera de valors de renda variable, o sigui d'accions. L'equip de Josep Vilarasau, format per ell, com a director general, i per Isidre Fainé i Antoni Brufau, com a subdirectors, optà per prendre participacions minoritàries en grans empreses de serveis. Aquestes es distingien per ser clarament no especulatives, asseguraven una rendibilitat, representaven un risc relativament baix per a l'inversor i podien oferir fortes plusvàlues per la seva cotització a borsa, tal com va ser. La posició de la Caixa era de mantenir-se al marge de la gestió de les empreses participades, o sigui de l'equip dirigent de l'empresa. Li donaven suport, però des d'una certa distància, sense embolicar-s'hi. Potser no van tenir prou en compte que, pel seu volum, les inversions de la Caixa difícilment podien passar desapercebudes en un conjunt d'accionistes.

Aquesta política s'aplicà amb la compra de participacions significatives a ACESA —autopistes—, SABA —aparcaments—, Aigües de Barcelona —servei i distribució d'aigua—, Gas Natural —distribució de gas— i Telefónica. S'ha fet sovint la broma que no es podia anar pel

món sense topar amb una empresa de la Caixa, i això és degut precisament a aquest caràcter de servei que tenen les seves participades. Ha defugit totalment la presència en indústria de base o transformadora, com podrien ser les empreses del sector químic, siderúrgic o d'altres. L'única excepció és el 30% a Pannico, la fabricant dels Donuts, però en aquest cas es considera una operació de capital risc per donar un impuls a una mitjana empresa i que vol tenir caràcter temporal. L'estratègia ha estat un èxit econòmic esclatant i ha generat importants plusvàlues.

Aquests darrers anys hi ha hagut grans canvis en el panorama econòmic i la posició més aviat passiva i de segona fila de la Caixa en les empreses en les quals participava difícilment s'ha pogut mantenir si volia defensar els seus interessos d'accionista. Els membres d'aquella massa coral entre els quals s'amagava la Caixa li han donat una empenta i s'ha trobat sola i en el primer rengle, algunes vegades, amb tots els ulls dels espectadors fixats en ella. Aquesta situació coincidí amb un canvi més formal que de fons a la mateixa Caixa: Vilarasau passà a la presidència el 1999, mentre que Brufau i Fainé ocupaven una direcció general compartida.

En menys de vint anys, la Caixa ha creat una cartera de valors mobiliaris de primer ordre per aplicació d'una part dels recursos captats per l'entitat d'estalvi. És aquesta cartera, especialment, que l'ha convertit en la gran encisera, la gran captivadora per la seva bellesa econòmica i el poder que hi ha al darrere, la gran co-bejada.

El grup d'autopistes. El paper de la Caixa a ACESA, la primera empresa d'autopistes catalanes, és un bon exemple de l'evolució de les seves inversions, que comença com un joc i que es converteix en un tema de primeríssima categoria.

El 1982 les caixes catalanes tenien el 40% d'Autopistes Concessionària Espanyola, SA —ACESA—, que explotava els trams Martorell-Tarragona, Montgat-Mataró i el Vendrell-Saragossa. L'empresa era un mort que havia portat al cementiri dels bancs el seu fundador: Bankunion. La Caixa tenia l'11% del capital

Vilarasau (a l'esquerra), com a president, i Fainé i Antoni Brufau (a sobre), com a directors generals, han estat els artífexs de la gran expansió financera i empresarial del grup La Caixa.

fer una expansió per l'estat. No hi havia una altra alternativa si es volia créixer, ja que a Catalunya i a les Illes hi ha una oficina de la Caixa a cada cantonada i seria excessiu posar-ne una al costat de l'altra.

Una màquina de captar diners i la necessitat d'invertir. El passat mes de febrer del 2002, la Caixa superava en

El paper de la Caixa a ACESA, convertida ara en la tercera empresa d'autopistes europea, ha provocat la indignació de diversos col·lectius de ciutadans, cansats de pagar peatges.

d'ACESA i li feia poca il·lusió tenir-lo. El govern socialista va pensar, fins i tot, d'incorporar ACESA a una empresa pública que creà per fer-se càrrec de les autopistes en fase terminal –l'Empresa Nacional de Autopistas, SA– i que la iniciativa privada no podia mantenir. Però en dos anys, ACESA experimentà un canvi espectacular, gràcies al canvi de conjuntura i al fort increment del trànsit. El negoci d'autopistes és d'aquells que exigeixen una inversió inicial enorme, que només és rendible al cap d'uns anys. Però quan dóna el tomb es converteix en un negoci boníssim. L'any 1987 les accions d'ACESA van cotitzar a la Borsa de Barcelona, amb un gran èxit de subscripció entre el petit estalvi: "Compri un tros d'Autopistes des de 2.830 pessetes", deia la publicitat.

Des d'aleshores les accions d'ACESA han estat considerades un valor molt sòlid i la Caixa va anar augmentant la seva participació i prenent-ne de noves en altres empreses del sector, com el túnel del Cadí, l'autopista que va de Terrassa a Manresa, o la de Castelldefels al Vendrell. El 2001 la Caixa concentrarà totes aquestes participacions a ACESA, al mateix temps que aquesta inicia una expansió internacional, amb un 4% del capital intercanviat amb les autopistes italianes i a l'Argentina.

L'únic problema que ha tingut la Caixa amb les autopistes ha vingut de les protestes d'uns ciutadans cansats de pagar peatge, quan veuen que a la resta de l'estat circulen per magnífiques autopistes –autopistes sense peatge–. La discriminació és brutal. La culpa, però, no és de l'entitat d'estalvi, sinó d'en Franco, que va dir als catalans que si volien autopistes que se les paguessin. Tal com van les coses, és molt millor que siguin propietat d'una empresa no mercantil, com són les caixes, que d'un grup financer privat. D'altra banda, els experts coincideixen a considerar que en el futur el peatge s'aniran imposant a tot arreu i que no es pot pensar seriosament a convertir-les en lliures. Ja han començat a construir-ne de noves en el que són els accessos a Madrid, i si allà els fan pagar peatge és que no hi ha altres alternatives.

Aquest mes de maig del 2002, una ACESA controlada per la Caixa ha fet dues operacions, quasi increïbles, que li han sortit rodones. D'una banda s'ha posat d'acord amb el president del Reial Madrid, Florentino Pérez, que pot ser un home odiat i temut pels socis del Barça, però que és amic de Miquel Roca i Junyent i va formar part del seu projecte de Partit Reformista a les eleccions generals del 1986. Florentino Pérez, president d'ACS, una empresa constructora, va

comprar als Botín (BSCH) la seva participació a Dragados, que controlava al seu torn Áurea (abans Aumar, l'autopista que va des de Tarragona fins a Alacant), i va vendre seguidament a ACESA les seves accions d'Áurea, que li feien nosa. D'altra banda, i en una autèntica jugada de billar a tres o quatre bandes, ACESA ha pres el control d'Iberpistas, la societat que explota el tram Sevilla-Cádiz, el del túnel del Guadarrama i té la concessió d'alguns dels accessos de Madrid.

Resultat: ACESA serà la tercera empresa d'autopistes europea, amb 1.245 quilometres d'explotació, per sota de la italiana i de la francesa, i amb projectes ambiciosos en cartera. Pot ser una de les grans empreses que buscava Catalunya. D'altra banda, la Caixa ha concentrat a ACESA totes les accions que tenia de SABA, la societat d'aparcaments, una altra empresa de serveis i amb presència internacional.

El grup energètic. El 1988 la Caixa començà a comprar accions de Catalana de Gas, SA, una tradicional empresa de serveis. Uns anys abans –1975– el franquisme s'havia quedat per la força amb tot els actius de Gas Natural, SA, creada per la mateixa Catalana de Gas, per considerar que era l'estat i el Govern central els que havien de gestionar una font energètica com aquella. Els actius de Gas Natural expropiats –com qui diu– passaran a Repsol, empresa pública. Però amb la democràcia i amb un règim socialista –tant fa el color del partit en el Govern a Espanya per a aquestes qüestions–, es va considerar una vegada més que el mercat gasístic s'havia d'unificar perquè el mercat espanyol també era un i les coses importants més valia que es portessin des de Madrid, que per això tenim una capital i la resta són províncies. L'instrument per a unificar el mercat serà Repsol. El final de les negociacions entre Pere Duran –Catalana de Gas– i Òscar Fanjul, en nom de Repsol, serà un "pacte amb dignitat", tal com l'anomenarà Pere Duran, que feia pensar en aquells pactes que signaven els indis americans, quan anaven cap a la reserva. Es crearà un nou Gas Natural en el qual es fusionaran Catalana de Gas, Gas Madrid i les distribuïdores espanyoles de gas, controlades per Rep-

La presència de la Caixa en Gas Natural es remunta a 1988, quan l'entitat començà a comprar accions de Catalana de Gas, SA. Una companyia que acabarà fusionant-se amb d'altres sota la insígnia de Gas Natural, societat de la qual agafarà les regnes Repsol, encarregada d'unificar el mercat gasístic espanyol. Gràcies a la pressió de Pere Duran (a sota) sobre el seu amic Felipe González es faran algunes concessions als catalans: el president de Gas Natural serà català (el mateix Duran assumirà el càrrec) i el domicili també, però el poder executiu el tindrà Repsol. Ara, amb la venda del 22% de Gas Natural, Repsol deixa de manar en solitari i la Caixa guanya en poder d'influència.

sol. Repsol agafarà el control de la societat, però es faran algunes concessions als catalans, gràcies a la pressió de Pere Duran sobre el seu amic Felipe González. El president serà català i el domicili també, però el poder executiu –conseller delegat– recaurà en un home de Repsol.

La situació ja no era tan tranquil·la, com hauria esperat la Caixa, ja que era ella la que havia de representar els interessos catalans, que venien de la vella Catalana de Gas. Va nomenar quatre consellers a Gas Natural i, a la mort de Pere Duran, Antoni Brufau, director general de la Caixa, el succeirà en la presidència. Amb l'arribada al poder del Partit Popular, aquest privatitzà del tot Repsol i posà al

front un home de la seva confiança: Alfonso Cortina. L'any 2000, aquest es proposà acabar amb Gas Natural i absorbir-lo, però topà amb l'oposició de la Caixa i de la Generalitat de Catalunya, que li espatllaren la festa. El paper de la Caixa era purament defensiu, però ben lluny d'aquella estratègia de segona fila i de cobrar un bon dividend que li havia inspirat la seva entrada.

Repsol, que havia seguit una política molt expansiva, s'havia convertit en una de les primeres empreses petrolieres del món, gràcies a la compra de Yacimientos Petrolíferos Fiscales (YPF), una empresa argentina privatitzada. Amb la crisi inabordable a aquest país, Repsol s'ha trobat

que els dòlars amb els quals havia comprat YPF ara són pesos devaluats i que el Govern argentí vol imposar un fort recàrrec sobre el preu del petroli que extreu i ven. Les pèrdues procedents de l'Argentina són molt importants, l'endeutament és altíssim, la cotització de l'acció a Borsa baixa i és possible que el Govern argentí nacionalitzi de nou YPF. Com a solució parcial, Cortina-Repsol ha venut un 22% del capital de Gas Natural, de manera que la seva participació (24%) queda per sota de la de la Caixa (27%) i deixa de manar en solitari.

Mentrestant, la Caixa havia comprat accions de Repsol, dintre de la seva línia de discreció, però per imports considera-

Els negocis immobiliaris tenen nom propi a la Caixa i aquest és el d'Immobiliària Colonial, que va sortir a borsa l'octubre de 1999, quan Joan Antoni Samaranch presidia l'entitat d'estalvis.

bles. El BBVA era el primer accionista de Repsol, de manera que el paper de la Caixa era de segon, el que li agradava. Però la crisi igualment arriba al banc basc i per partida doble: pèrdues considerables també a l'Argentina i crisi moral per culpa dels comptes secrets del banc i la imputació penal de 22 consellers. El BBVA ven accions de Repsol i ara la Caixa queda una vegada més en primer rengle. Alfonso Cortina es troba entre l'espasa —els homes de la Caixa a Repsol, que no dominen, però hi tenen pes— i la paret —els homes de la Caixa a Gas Natural, que tenen més pes que ells—. Quan aconseguix agafar el son, deu somniar amb el logotip de la Caixa, obra de Joan Miró.

En aquest sector energètic, la Caixa també és propietària, com a torna, del 4% del capital d'Endesa, l'empresa expública, presidida fins fa pocs dies per Rodolfo Martín Villa, exautoritat franquista i l'amic de tots els demòcrates, que té el monopoli elèctric a Catalunya.

El grup immobiliari. Les caixes d'estalvi sempre havien estimat la inversió en "pedra", o sigui en immobles. Potser perquè durant molts anys van ser elles que van tenir un quasi monopoli del crèdit hipotecari i perquè van ser les úniques institucions que atendran seriosament la forta demanda d'habitatges durant el franquisme. Trobar una "pis de la Caixa"

—qualsevol d'elles—, va ser l'objectiu de moltes joves parelles que volien casar-se. Sort en van tenir les caixes d'aquestes inversions, que multiplicaran el seu valor, al marge d'uns anys de llarga i continuada inflació.

La creació d'un patrimoni immobiliari va ser una de les poques aportacions que va fer el funest Enrique Luño Peña com a director general de la Caixa. Després, quan es va fusionar amb la Caixa de Barcelona, que havia estat molt activa en aquest sector, la Caixa d'Estalvis i Pensions es va trobar amb un importantíssim patrimoni immobiliari. El 1992, la Caixa dibuixà el seu projecte de futur amb la compra de la Immobiliària Colonial, SA, un nom que la identificava en el seu origen com una filial del vell Banc Hispano Colonial —que en pau descansi—, un exemple de la feblesa de la burgesia catalana en la primera etapa del franquisme i de la força del financer valencià Ignasi Villalonga. Si les participacions de la Caixa en les autopistes es van concentrar en ACESA, les inversions en immobles ho faran en aquesta societat, que aviat anirà a borsa i es convertirà en una de les poques empreses catalanes amb ambició que cotitzen.

Gairebé al mateix temps que ACESA es constituïa com a líder indiscutible en el sector d'autopistes i que Gas Natural recuperava una bona part de la seva auto-

nomia, Immobiliària Colonial presentava una oferta per a la compra de la participació de control que el BSCH tenia a Vallehermoso, una de les grans empreses immobiliàries espanyoles. No la va guanyar, però aleshores la filial de la Caixa optà per Metrovacesa, la immobiliària del BBVA, que està en pla de liquidació de participacions. Acabi com acabi aquesta operació, el que queda clar és que també en aquest sector la Caixa va de compres i vol prendre una posició en el mercat espanyol.

El grup bancari. Les caixes poden comprar bancs, però els bancs no poden comprar caixes! Aquest és el lament dels pobres banquers espanyols, quan temen no poder arribar a fi de mes. No s'adonen que ells acostumen a tenir un patrimoni en accions al darrere que poden deixar en herència, mentre que els executius d'una caixa —com els polítics— només poden deixar als seus successors els estalvis i el bon nom, si se l'han guanyat. Els banquers que es lamenten en l'actualitat són ben pocs. Si parlem d'una primera divisió tenim el BSCH de la família Botín i l'exbanc basc BBVA, presidit per Francisco González, l'amic del Govern i de Rodrigo Rato. Hi ha una segona divisió, formada per tres o quatre bancs i una tercera regional, que encara no ha atret l'interès del Govern. La resta són filials dels altres.

Els bancs catalans són dos: el Banc de Sabadell, digne representant de la segona divisió bancària espanyola, i el Banc de la Petita i Mitjana Empresa, SA (Bankpime), participat ara per l'Agrupació Mútua del Comerç i de la Indústria, una entitat no mercantil —com les caixes— amb més de 300.000 socis. El primer està molt sa i havia crescut extraordinàriament durant els darrers anys. Tenia 40.000 accionistes —la meitat són de Sabadell— i necessitat de cotitzar a borsa, si no volia que ell i els accionistes paressin bojós. Però fer-ho era arriscar-se a una ofensiva orquestrada per una altra empresa financera més gran, de les predadores per naturalesa. De fet, l'expedient del Banc de Sabadell estava sobre la taula de dos o tres especialistes en ofertes públiques de compra, o sigui de grans safaris per a la caça d'animals no domesticats pels grans grups financers.

L'únic blindatge eficaç contra aquestes operacions és la creació d'un nucli dur d'accionistes, que representin un 25 o un 30% del capital del banc, que eviti participacions accionàries majoritàries de tercers no desitjats. Estudiada l'operació, els gestors del banc trobaren la solució prop de casa amb la Caixa. Aquesta els vendrà el Banco Herrero asturià en canvi d'accions i se situarà amb un 15% del capital del Banc de Sabadell. Si hi sumem un altre percentatge cedit a un banc portuguès no predador, ja tenim el banc del Vallès que pot anar a borsa i recomençar les seves activitats, amb l'esquena ben coberta.

La Caixa controla uns quants bancs petits, com el Banc d'Europa o Caixa-bank. Però la presència a Andorra, a França o a Mònaco, no ha desvetllat cap especial interès en el govern, ja que és com la xocolata del lloro, a nivell internacional. Però no ha paït, en canvi, el 4% del capital que la Caixa té en el Deutsche Bank, el primer banc de la Unió Europea. Resulta que mentre que els grans bancs espanyols fan inversions monstres i s'emboquen a l'Amèrica Llatina, hi ha una entitat no mercantil catalana que disposa d'una participació en un banc alemany de primer ordre, que el converteix, com a mínim, en un interlocutor i assessor de la Caixa de primer nivell internacional.

La llei financera dels nassos. El títol oficial és Llei de Mesures de Reforma del Sistema Financer. El seu plantejament té tota la lògica del món: es tracta de posar al dia la legislació financera espanyola, d'acord amb els criteris generals dels estats membres de la Unió Europea. Casos com el de Gescartera van posar en evidència que calia collar més les entitats financeres fantasmes, com tantes n'hi ha i n'hi havia, per prevenir estafes i escàndols; i s'havien de revisar altres temes, en el que és un autèntic calaix de sastre financer. Els que han presentat el projecte l'han aprofitat per fer una neteja a fons de situacions legals malament o gens resoltes. Així, la llei parla de cooperatives de crèdit, d'assegurances, d'uns títols mobiliaris a crear que es diran cèdules territorials, de finançament de les petites i mitjanes empreses, de les societats de capi-

JORDI PUY

Les caixes poden comprar bancs, però els bancs no poden comprar caixes. Gràcies a això la Caixa participa en un 15% del capital del Banc de Sabadell i un 4% del Deutsche Bank.

tal risc, dels òrgans de defensa del client de serveis financers, dels establiments de canvi de moneda, de l'ús d'informació privilegiada, del règim sancionador de les entitats de crèdit, de la central d'informació de riscos, dels plans i fons de pensions i de la compensació i liquidació de valors mobiliaris.

Aleshores, surt a la premsa que el grup Popular presentarà una esmena a la llei —un afegit al projecte— en la qual es fixarà l'edat límit de setanta anys per a ser elegit conseller d'una caixa d'estalvi. Una proposta similar i de la mateixa categoria seria exigir a aquells consellers que deixessin totalment de fumar, perquè això

perjudica la seva salut, i l'administració central ha de vetllar per ells, que tenen una delicada funció social per complir.

La majoria dels estatuts d'autonomia donen competències als governs autònoms sobre les caixes que tenen la seua social en el seu territori. En el cas del de Catalunya, les competències de la Generalitat són exclusives (article 12.1.6), però sempre que estiguin d'acord amb les bases i l'ordenació de l'activitat econòmica general. Aquesta activitat econòmica general serà definida per l'estat en cada moment, de manera que té la paella pel mànec. Amb aquesta esmena a la llei financera ens diuen als humils ciutadans

La Intenció del PP de jubillar Josep Vilarasau al capdavant de la Caixa a través de la llei financera que prepara ha disparat els rumors sobre els possibles substituïts. Hi ha qui apunta a Josep Piqué, actual ministre d'Afers Estrangers, o a Miquel Roca, actualment al capdavant d'un bufet d'advocats.

Problemes pendents

Més d'una vegada he proposat, i propose encara, que les caixes d'estalvi haurien de resoldre alguns dels problemes que tenen pendents i concretar el seu servei a la comunitat que les va veure néixer i els ha donat els recursos necessaris per a actuar. Caldria destacar, doncs, els quatre punts següents:

1. Buscar una definició jurídica i sòlida de les caixes, com a entitats financeres amb una finalitat social i de serveis, amb una naturalesa no anònima. Cal fugir de les privatitzacions i de les nacionalitzacions. Al cap i a la fi, si hi ha nacions que no tenim estat, pot tenir la seva lògica que tinguem institucions com les caixes, que no són bancs ni entitats mercantils. Però cal trobar la fórmula.

2. Introduir una major professionalització i responsabilitat entre els consellers generals i els membres del consell d'administració per evitar problemes en un futur. No resulta massa lògic que el president de la Caixa sigui el vocal presentat per l'Ateneu Barcelonès —el cas de Samaranch—, per la Unió Esportiva de Sants o pel Centre Excursionista de Catalunya, que són institucions digníssimes, però no financeres.

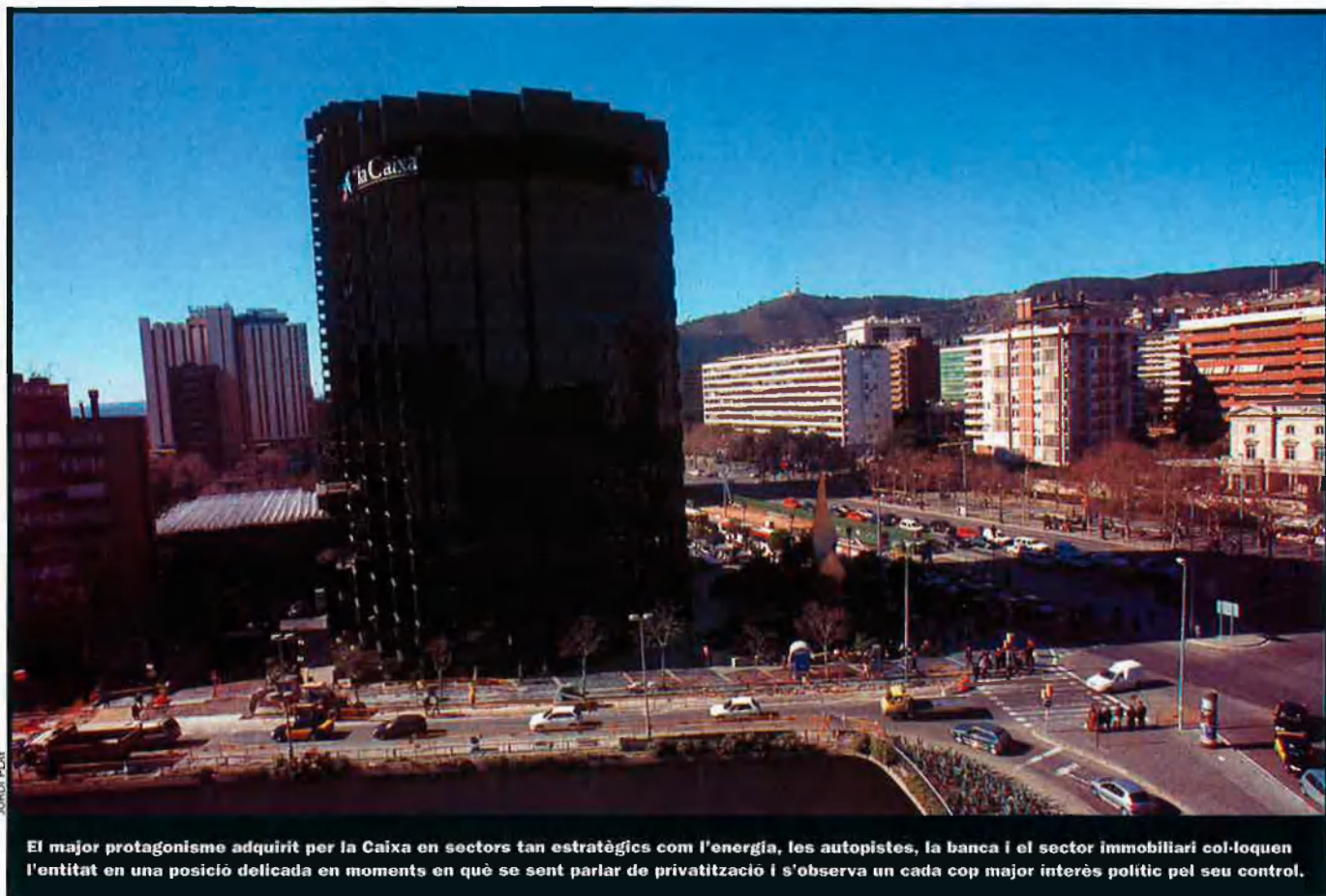
3. Un major debat sobre la inversió de les caixes i la seva obra social, respectant la seva independència de gestió, amb l'objectiu que estiguin més properes al poble.

4. Les caixes han d'estar al servei prioritari del seu territori original i propi, superat en l'actualitat per les grans. Ha de quedar clar que, estiguin on estiguin, són caixes catalanes, valencianes, de les Illes, madrilenyes, basques, andaluses o d'on siguin. *F. C.*

que l'edat de jubilació dels consellers de les caixes ha de ser una llei bàsica, transcendental, que no es pot deixar en mans de les comunitats, sinó que ha de quedar per sobre d'elles.

Aquest límit d'edat no està regulat per la llei de caixes catalanes, però algunes caixes concretes ho han fet pel seu propi compte i segons el seu criteri. Tothom està força d'acord que els càrrecs executius, d'atenció al dia a dia, no han de ser ocupats per persones de més de 75 anys, però a un president no executiu se li pot allargar la vida professional, si la salut l'acompanya. De fet, Joan Antoni Samaranch va ser president de la Caixa fins als 78 anys i president del Comitè Olímpic Internacional fins als 81.

Per què dimonis la llei financera ha de sortir amb aquesta limitació a la competència de les autonomies? Hi ha qui creu que està pensada i dirigida contra Josep Vilarasau, president de la Caixa, que té 71 anys i al qual se li acaba el mandat a començaments del 2003. Si això fos veritat, també seria possible que els qui actuen així també pensin en un candidat més proper al poder central per a succeir-lo. Vilarasau s'ha mantingut sempre al marge dels partits polítics i ha

El major protagonisme adquirit per la Caixa en sectors tan estratègics com l'energia, les autopistes, la banca i el sector immobiliari col·loquen l'entitat en una posició delicada en moments en què se sent parlar de privatització i s'observa un cada cop major interès polític pel seu control.

fugit de manifestacions públiques que no estiguessin relacionades amb la seva Caixa. Però a Madrid hi ha una concepció totalment equivocada d'aquesta independència de criteri de Vilarasau i del seu equip directiu. Si no estan a favor d'ells, estan en contra, deuen pensar, i d'aquí que a Madrid alguns considerin la Caixa com l'instrument financer de la Generalitat, una afirmació totalment falsa. I això —consideren— no és bo per a l'Espanya moderna i europea que ha representat José María Aznar en la seva qualitat de president de la Comissió Europea.

El punt feble de les caixes. La gran feblesa de la Caixa, de les caixes catalanes i de totes les caixes d'estalvi de l'estat, és la seva naturalesa, que poca gent entén, i la seva estructura de comandament, que no entén ningú. Sortosament, totes van bé i compleixen amb una general eficàcia els seus objectius financers i socials. Tothom que coneix la qüestió n'és conscient, però tothom posa el cap sota la sorra, com els estruços quan

veuen un enemic, si es parla de buscar una solució més eficient a la naturalesa jurídica de les caixes i a l'estructura de la seva gestió. Fa gairebé dos anys vaig advertir públicament sobre el perill que corrien les caixes, derivat d'aquesta feblesa (*Revista Econòmica de Catalunya*, publicació del Col·legi d'Economistes de Catalunya, octubre 2000). Hi deia: "Les caixes catalanes van bé, no creen cap problema, i hi ha molta gent que considera convenient no tocar la Llei de Caixes, ni plantejar els problemes que poden tenir pendents, perquè encara ho espatllarem. Potser és així. És clar que el Govern central pot tocar-les, quan li sembli oportú."

Aleshores, la resposta unànime dels polítics va ser: "No toquis mai una cosa que va bé, perquè l'espatllaràs." Tenien molts problemes urgents per atendre, abans que buscar solució a un que no s'havia ni tan sols plantejat. Amb el projecte de Llei Financera podem veure un primer pas del Govern central per a tocar l'estatut de les caixes, que anirà dirigit a totes, però pensat específicament en aquelles que no

controla, encisadores i cobejables. La Caixa de Manlleu, la d'Ontinyent i la de Pollença, que són les més petites del Principat, del País Valencià i de les Illes, respectivament, poden respirar tranquil·les, ara per ara, perquè no les empaïtarà cap alt funcionari de l'estat amb males intencions. No diria el mateix de les caixes més grans, situades en una comunitat no governada pel Partit Popular.

Em temo que, després de les importants passes endavant que fa la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, el seu encís provocarà moviments d'assetjament, com pot ser el de l'esmentada llei financera, que vingui seguit per altres de més seriosos. I em temo també que sentirem parlar de privatització o de fórmules que aboquin les caixes a aquella situació, i d'intents directes o indirectes de controlar les grans caixes catalanes que, a diferència d'altres, encara es mantenen totalment al marge de grups privats o públics.

Francesc Cabana i Vancells
Historiador i economista